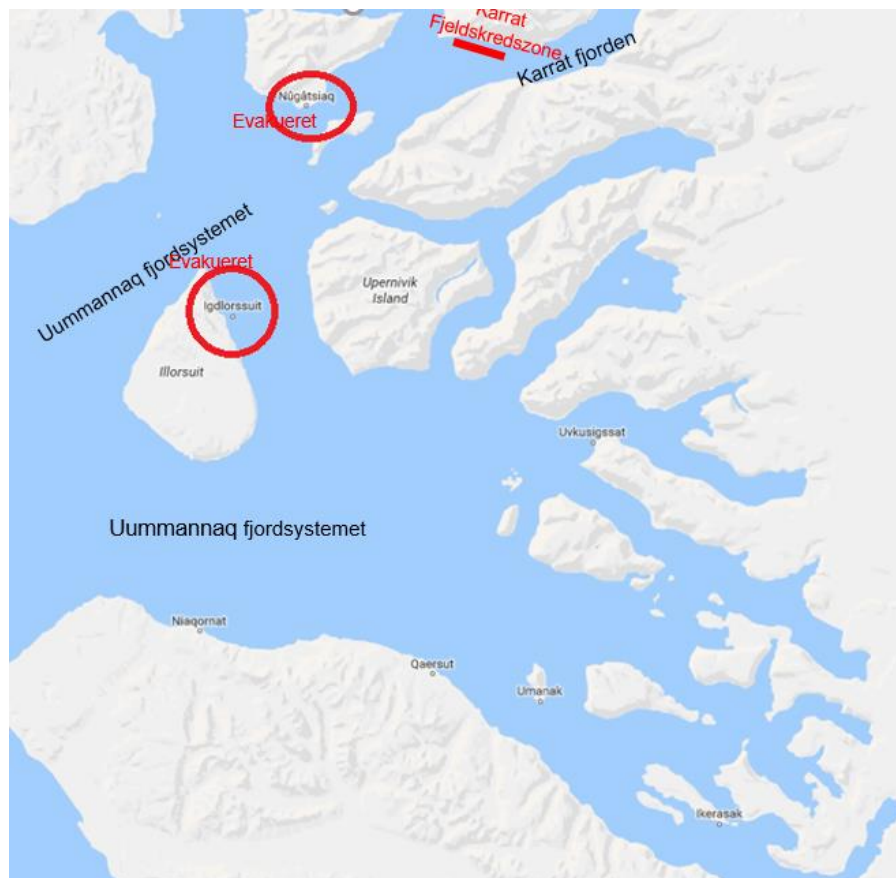

Karrat Kangerluanni ulorianartorsiorfiusinnaasunut upalungaarsimanermi naliliineq

Ulloq: 26. aprili 2021

Nalunaarusiaq Kalaallit Nunaanni Politiinit suliarineqarpoq

Nalunaarusiaq manna suleqatigiissitamit, 31. marsi 2021-mi Upalungaarsimanermut Ataatsimiititaliami ataatsimiinnermi Kalaallit Nunaanni politimesterip qinnuteqarneratigut pilersinneqartumit suliaavoq.

Suleqatigiissitamut Kalaallit Nunaanni Politiini aamma Fynimi Politiini, Sjællandip Kujataani Politiini aamma Lolland-Falsterimi Politiini, kiisalu Jyllandip Kangiata Kujataani Politiini, Naalagaaffimmi Politiinit atukkiunneqartuni, aamma Issittumi Sakkutooqarfimmi piginnaaneqarfeqartunik ilaasortaqqarpoq. Nalunaarusiaq piffissami 9. – 26. aprili 2021-mi suliarineqarpoq.

Nalunaarusiap imaata ilaata isertuunneqartussaamera peqqutigalugu, Upalungaarsimanermut Ataatsimiititaliaq akuersiteqqaarnagu nalunaarusiaq agguateqqusaanngilaq imaluunniit tamanut ammasumik saqqummiunneqaqqusaanani.

Taaguutitut nassuiaatit

2017-imi pisoq: 17. juuni 2017-imi Nuugaatsiami Illorsuarmilu tassaarsuaqarnera

AKO: Issittumi Sakkutooqarfik

Upalungaarsimanermut Ataatsimiititaliaq: Naalakkersuisut, Kalaallit Nunaanni Kommuninit aallartitat, Nakorsaaneq, Kalaallit Nunaanni Politimesteri, Issittumi Sakkutooqarfik aamma Kalaallit Nunaanni Rigsombudsmandi, tak. Inatsisartut inatsisaanni nr. 14, 26. maaji 2010-meersumi § 4, Inatsisartut inatsisaatigut nr. 14-ikkut, 27. novembari 2018-imeersukkut allannguuteqartinneqartoq

DMI: Danmarkimi Silasiorfik

GBS: Kalaallit Nunaanni Upalungaarsimanermi Suuleqatigiit

GEUS: Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni nunami namminermi nunap sannaanik misissuisarfik (De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland)

Hoiste: inuit qulimiguulimmut amuarneqartarnerat tassanngaanniillu singinneqartarnerat

KATREG: ajunaarnersuarnik nalunaarsuisarfik

KSN: Naalakkersuisarfik (Politiit naalakkersuisarfiat – sullissinermi)

KST: Suliniuteqarnernut naalakkersuisoqarfik (periusissionermi)

NGI: Norwegian Geotechnical Institute

NOST: Nunami Namminermi Sullissinermi Suleqatigiit (National Operativ Stab)

Qarsutsinerup portussusia: Tassaarsuup maligata immap qaaniit qarsutsinerata portussusia

Immikkoortortaq: Nalunaarusiami matumani suleqataasut tassaatinneqarput: politiit, Illersornissaqarfik, Peqqinnissaqarfik kommunillu, taakkunungaluk kommunini annaassiniarnissamut upalungaarsimasut ilaatinneqarput

Imai

Nalunaarusiornermut tunngaviusoq	1
Iisimatusarnermut nalunaarusiani inerniliinernik eqikkaaneq	2
Periarfissatut ilusiliat	5
Periarfissatut ilusiliaq 1.....	5
Periarfissatut ilusiliaq 2.....	5
Periarfissatut ilusiliaq 3.....	5
Periarfissatut ilusiliani killiliinerit	6
Periusissat	7
Najoqqutassiaq ROS	7
Suleriaatsimi killissarititaasut	8
Misissueqqissaarneq	9
Sila attaveqaatillu	9
Attaveqaatit pingaarutillit	12
Upalungaarsimanermi isumalluutit (piginnaasat/annertussusissat/piginnaasaqarfiiit)	15
Ajornartoornermi attaveqaqatigiinneq (upalungaarsimasut iluanni attaveqaqatigiinneq aamma avammut innuttaasut siunnerfigalugit attaveqaqatigiinneq).....	17
Ajornartoornermik aqutsineq	18
Ajunaarnersuarni nalunaarsuisarnerit.....	21
Kalerrisaarutit	22
Qimarnussinerit (piffissamut sivikitsumut/piffissamut sivisuumut)	24
Sullivimmi avatangiisit	25
Apersuereernerup paasissutissanillu ilanngussereernerup kingorna immikkoortuni aallutassani ulorianartorsiorfiit killiligaaneri	27
Upalungaarsimanermi innersuussutit	30
Siunnerfilersuineq	34
Atuagassiat najoqqutarineqartut	36

Nalunaarusiornermut tunngaviusoq

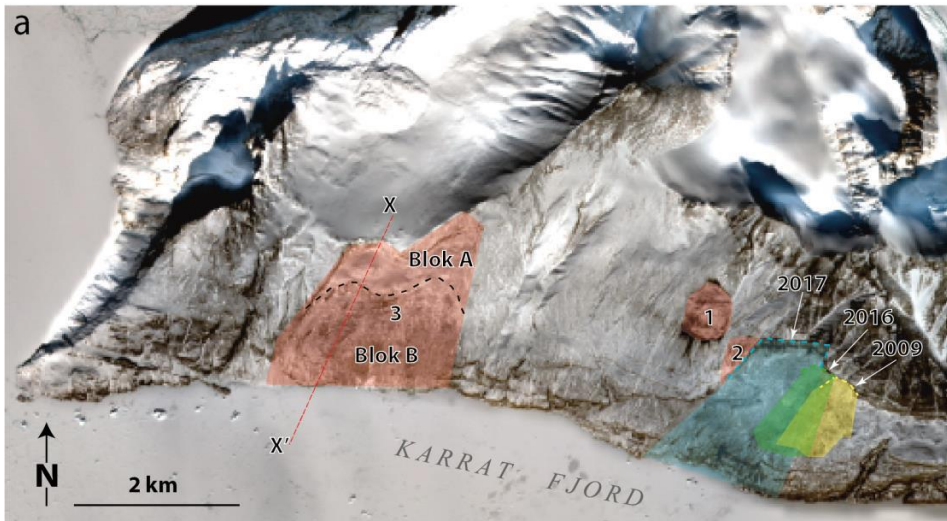
Ulloq 31. Marts 2021 Upalungaarsimanermut Ataatsimiititaliaq ataatsimiippoq, siunertarineqarluni eqqartuinissaq aamma 29. Marts 2021-imeersup allakkiap Danmarks aamma Grønlands Geologiske Undersøgelsen, GEUS -iminngaanneersup naliliiffigineqarnissaa siunertarineqarluni, tassani pineqarluni sisoorfioriaannaasoqarnera aamma Uummannap kangerluani tassaarsuaqarnermi mallit, kiisalu Norwegian Geotechnical Institute, NGI-imiit rapportiliaq 26. Marts 2021-imeersup eqqartornissaa, “Tsunami hazard screening for the Uummannaq fjord system” pineqarluni.

Ataatsimiinnermi GEUS allakkiap rapportillu imarisaa eqikkaanertaa saqqummiullugu, tassanilu allaannguuteqanngittumik qaffasissumik sisooriaannaasoqarnera aamma tassaarsuaqarsinnaanera suli allannguuteqarani, juni 2017-imi qaqqap sisoorneranik tassaarsuaartitsisumik aallaaveqartumik. Ajournerpaaffissaasinnaasoq ilutsimi, tassaarsuarneq 74 miiterit tikillugit portussuseqarsinnaavoq, Uummannap kangerluani najugaqarfiusuni tamani – tassani ilaavoq umiarsualeqarfik kiisalu napparsimaveqarfik Uummannaq illoqarfiani.

Kalaallit Nunanni Politiit piunaffigineqarput siunnersorneqarnissamut aamma Upalungaarsimanermut Ataatsimiititaliap ilusilissat arlariit politikkikkut siunnersuutit suliarineqarnissaat eqqarsaatigalugit, kivitseqataasinnaaneranunut ikiorsiisinaanerinut tunngasut pillugit. Siunertarineqarpoq misissuinissaq susoqarsinnaaneranullu nalilersuinerit upalungaarsimanissamut iliusissat, sumiiffinni tassaarsuaqarnermi kingunerisinnaasat eqqarsaatigalugit.

Ilisimatusarnermut nalunaarusiani inerniliinernik eqikkaaneq

Ilusiliaq 1: Karrat Kangerluanni sumiiffiit sisoorfioriaannaasut (GEUS, 2021)

Karrat Kangerluanni sumiiffiit sisoorfioriaannaasut pingasuupput, taakkulu Karrat 1-imik, 2-mik aamma 3-mik atserneqarput (tak. ilusiliaq 1). Sumiiffiit sisoorfioriaannaasut oqaluttuarisaaneri maannalu nikerartut tunngavigalugit GEUS naliivoq, Karrat 1-imi aamma 2-mi Karrat 3-mut naleqqiullutik sisoortoqarsinnaanera ilimanarnerusoq. Kisiannili Karrat 3-mi sisoortoqarnerani kingunerisassat Karrat 1-imi aamma 2-mi kingunerisassanit annertunerujussuussapput, Karrat 3-mi sisoortoqarnerani tassaarsuup Ummannap Sulluani nunaqarfiit illoqarfillu tamarmik eqqorneqarsinnaammata. Taamaattumik GEUS naliliivoq, Karrat 1-imi, 2-mi aamma 3-mi sumiiffiit sisoorfioriaannaat allanngoratik annertuumik sisoortoqarnissaanut ulorianartorsiortitsisut, taamaalillunilu tassaarsuortoqarnissaanut ulorianartorsiorneq annertoorujussuaq allannguuteqanngitsoq.

Karrat Kangerluanni qaqqat sisoornerata annertuup tulliata qaqugu sumerpiarlu pinissaa eqqoriaruminaappoq.¹ GEUS-ip nalunaarusiornerminut tassunga atatillugu uppersarpaa, qaqqap sisoorsinnaasup sumiinnera tamatumalu qaqugu pinissaa naliliinermi eqqoriaruminaattoq.²

GEUS-ip NGI qinnuigaa, Karrat Kangerluanni sisoortoqarnera peqqutigalugu tassaarsuortoqarsinnaaneranut ulorianartorsiorneq misissoqqullugu. NGI naliliivoq, Karrat 3-mi sisoortoqassappat, nunaqarfiit arfineq pingasut illoqarfillu uku eqqorneqartussaasut: Nuugaatsiaq,

¹ GEUS-ip allakkiaa, 2021, qupp. 22.

² GEUS-ip apersorneqarnera, ilanngussaq 6.

Illorsuit, Qaarsut, Niaqornat, Uummannaq, Saatut, Ukkusissat aamma Ikerasak. NGI-p inerniliinera malillugu Karrat 3-mi sisoorsinnaasutut missiliorneqartup annertussusia peqcutigalugu, Karrat 3-mi sisoortoqarnissaa kangerloqarfimmi tassaarsuarmik annertunerpaamik aallartitsisussaasoq, taamaattumillu periarfissatut ajornerpaajulluni. Karrat 1-imiit, 2-miit aamma 3-miit qarsutsinerup portussuserisinnaasai tabelimi matuma kingulianiittumi takutinneqarput.

Illoqarfik/nunaq arfiit	Mallip siulliup apuunnissaa nut piffissaq	Karrat 1-imiit qarsutsisinerup portussusia (13 x 10 6 m3)	Karrat 2-imiit qarsutsisinerup portussusia (11 x 10 6 m3)	Karrat 3 blok B-miit qarsutsisinerup portussusia (412 x 10 6 m3)	Karrat 3 blok A+B-miit qarsutsisinerup portussusia (524 x 10 6 m3)
Nuugaatsiaq	7 min	6 m	6 m	32 – 72 m	37 – 74 m
Illorsuit	13 min	3,7 m	3,9 m	19 – 35 m	20 – 43 m
Qaarsut	26 min	-	-	9 – 20 m	11 – 23 m
Niaqornat	23 min	-	-	9 – 14 m	11 – 17 m
Uummannaq	30 min	-	-	6 – 13 m	6 – 14 m
Saatut	35 min	-	-	4 – 10,5 m	5 – 10,5 m
Ukkusissat	26 min	-	-	5 – 6,5 m	5,5 – 7,5 m
Ikerasak	38 min	-	-	4 – 10 m	4,5 – 11 m

Tabel 1: Karrat 1-imiit, 2-miit aamma 3-miit qarsutsinerup portussuserisinnaasai (GEUS-ip allakkiaa, 2021)

Karrat 3-mi, nalunaarusiami matumani Karrat 3-mi pisutut innersuunneqartumi, sisoortoqarnerata pilersitaanik tassaarsuortoqarnerani kingunerisassat annerpaassasut qularutigineqanngilaq. Taamaattumik suleqatigiissitap naliliinera malillugu upalungaarsimanermi piareersimaneq, ullumikkut Karrat 3 sisoorfiussagaluarpasut periusissatut ilusiliaq tunngavigalugu naliliiffigineqartariaqarpoq. Tamanna pissutigalugu nalunaarusiami misissueqqissaarneq tunngavigineqassaaq.

Upalungaarsimanermut Ataatsimiititaliamit kissaatigineqarpoq, suleqatigiissitap periarfissatut ilusiliani allani pisinnaasunut upalungaarsimanermi iliuusissat naliliiffigissagai. Nalunaarusiami periarfissatut ilusiliat marluk suliarineqarneri sukumiisumik misissueqqissaarnerit naliliinerillu siunnerfilerneqarnerinik inerreqassapput.

Periarfissatut ilusiliat

Periarfissatut ilusiliaq 1

Uummannap Sulluani nunaqarfiit illoqarfiillu tamarmik najugaqarfigineqarnerinik attaveqaataanillu allannguisoqanngilaq/nuussisoqanngilaq.

Periarfissatut ilusiliami tassani nalunaarusiami Karrat 3-mi pisoqarsinnaaneranut atatillugu upalungaarsimanermi suliniutissat misissoqqissaarneqarneri naliliiffigineqarnerilu aallaavigineqarput. Upalungaarsimanermi suliniutissat nunaqarfinni illoqarfimmilu najugaqarfigineqartuni arfiniliusuni ukunani ataatsimoortillugit naliliiffigineqarput: Qaarsut, Niaqornat, Uummanaq, Saattut, Ukkusissat aamma Ikerasak.

Periarfissatut ilusiliaq 2

Nunaqarfinni Nuugaatsiami aamma/imaluunniit Illorsuarni innuttaasunik qimarnussiviusuni najugaqartunik attaveqaatinillu pisariaqartinneqartunik utertitsineq.

Qarsutsinerit portussusissaannut tabeliliami (tak. ilusiliaq 1, qupp. 2) matuma siulianiittumi takutinneqartutut, Karrat 1-imi imaluunniit 2-mi sisoortoqassagaluarpat tassaarsuarmik annertuumik allartitsisoqassaaq, taassumalu Nuugaatsiaq aamma Illorsuit eqqussavai. Nalunaarusiap matuma suliarineqarnerani nunaqarfiit marluk taakku najugaqarfigineqanngillat. Nunaqarfiit inoqaleqqissappata, Karrat 1-imi aamma 2-mi sisoortoqarnerani sumiiffinni marluusuni taakkunani innuttaasut ulorianartorsiorfissaapput. Nunaqarfinnut inuerutitinneqartunut inunnik utertoqaqqissappat inuit inuunerminnik annaasaqarsinnaasut amerlissapput. GEUS naliliivoq, Karrat 1-imi aamma 2-mi sisoortoqarsinnaanera Karrat 3-mut naleqqiulluni annerunerusoq. Taamaattumik Kalaallit Nunaat upalungaarsimanermi suliniuteqarnissamut piareersimanersoq misissuiffigissallugu pingaaruteqanngitsuunngilaq, taakkunungalununaqarfiit marluk inunitseqqinneqassappata pisortani sulisut sulliviminni avatangiisaannut tunngasut inatsisitigut eqqarsaatersorfigineqarnissaat ilaatinneqarpoq. Uterluni nuuttoqarnerani inatsisitigut eqqarsaatersorfigineqartut Naalagaaffiup Eqqartuussisuunerata 8. januaari 2021-mi allakkiaani nassuiaatigineqarput.³

Periarfissatut ilusiliaq 3

Najugaqartut ilaasa tamarmilluunniit sumiiffinnit, Karrat 3-mi pisinnaasoq sioqqullugu qarsutsinerit annertussilerisinnaasaat tunngavigalugu immikkut ittumik ulorianartorsiorfiusunit nuunnerat.

³ Fruerlund, 08.01.2021.

Upalungaarsimaneq aallaavigalugu suleqatigiissitaq naliliivoq, najugaqartut ilaasa tamarmilluunniit sumiiffinnit immikkut ulorianartorsiorfiusunit nuunneranni, Karrat 3-mi sisoortoqarnerani inuit inuunerminnik annaasaqarsinnaasut ikilisinneqassasut. Kiisalu upalungaarsimanermi suliniutissat aamma pisariunnginnerulissapput. Periarfissatut ilusiliami tassani misissueqqissaarnissami inuit ilaasa tamarmilluunniit nuunnerisa aningaasaqarnermut, inatsisitigut isumaginninnikkullu kingunerisassai ilanngunneqartariaqarput.

Periarfissatut ilusiliani killiliinerit

Matuma siuliani allaaserineqartutut, nalunaarusiami misissueqqissaarnerit, periarfissatut ilusiliami 1-imi suliarineqartut tunngavigineqarput.

Suleqatigiissitap naliliinera malillugu periarfissatut ilusiliami 2-mi upalungaarsimanermi suliniutissat suliarineqarnissaat tamanut matussusiisinnaanngillat. Annaassiniarnermi upalungaarsimanermi suliniutissat annertussusissaannik eqqortumik takussutissiisinnaaniarluni, najukkami isumalluutit piginnaasaqartullu pisariaqartinneqartussaapput.

Nunaqarfiit marluk ullumikkut inoqanngillat, aammalu suleqatigiissitaq periarfissatut ilusiliami tassani upalungaarsimanermi suliassanut inassuteqaatinik saqqummiussisinnaassappata, taakkunani taamaallaat sumiiffinni eqqorneqartuni isumalluutaasinnaasut piginnaaneqartuusinnaasullu eqqoriarneqarneri tunngavigineqartussaapput.

Periarfissatut ilusiliami upalungaarsimanermi suliassanut naliliinerit tunngavigalugit isumaqartoqarpoq, inuit ikinnerusut eqqorneqassasut, taamaattumillu taamaalilluni upalungaarsimanermi suliniutissat annikillisinneqartussaasut. Periarfissatut ilusiliami 3-mi misissueqqissaarnermi siunissamut ungasissumut sumiiffinni eqqorneqartuni aningaasaqarnermut, inatsisitigut isumaginninnikkullu periarfissat amerlanerusariaqarput. Taamaattumik suleqatigiissitap periarfissatut ilusiliami 3-mi suliap ingerlaqqinnissaanut siunnerfissatut siunnersuutit kisiisa sammissavai.

Periusissat

Najoqqutassiaq ROS

Nalunaarusiami misissueqqissaarnermi Upalungaarsimanermut Aqutsisoqarfiup najoqqutassiaa 'Ulorianartorsiorfiusinnaasunik sunnertiassutsimullu misissueqqissaarneq' (najoqqutassiaq ROS) tunngavigineqarpoq. Misissueqqissaarnermi Karrat 3-mi sisoortoqarneranut atatillugu sumiiffinni eqqorneqartuni upalungaarsimanermi suliniutissanut pilersaarutit anguniagaqarfiusussat tullerriaarneqartussallu takussutissiornissaat pingaarnertut siunertarineqarpoq. Misissueqqissaarnermi najoqqutarisaq ulorianartorsiorfiit killiliiffigineqartunik, tassaarsuaqarnerani upalungaarsimanermut suliniuteqarnermi ulorianartorsiorfinnut, aarlerinartorsiorfinnut sunnertiaffiusunullu takussutissiorfiusunik imaqarpoq. Suleqatigiissitap misissueqqissaarnerani immikkoortut aallussiviusussat assigiinngitsut ulorianartorsiorfinnik naliliineq tunngavigalugu killiliussanut, immikkoortup upalungaarsimanermi suliniuteqarnermut unammillerfiusinnaanerata ilimanaateqarnera, tamatumalu kingunerisassai tunngavigalugit inissinneqarput.

Nalunaarusiami immikkoortuni aallussiviusussani ulorianartorsiorfiit sunnertiaffiillu nassaarineqarput, aammalu periarfissatut ilusiliaq 'Immamiit qarsutsinerit', Upalungaarsimanermut Aqutsisoqarfiup Nunami Namminerme Ulorianartorsiorfinnut Takussutissiaa tunngavigalugu nassaarineqarlutik. Periarfissatut ilusiliami Danmarkimi najukkani upalungaarsimanermut suleqatigiit suliassanut najoqqutassat (actions card), periusissiornermi anguniagassanik, upalungaarsimanermi suliniuteqarnermi tullerriaarneqartussanik imaqartut suliarineqarput. Matuma siuliani allassimasut isumassarsiorfigalugit immikkoortut aallunneqartussat 14-it nassaarineqarput, taakkulu kingusinnerusukkut qulingiluanut ikilineqarput, aammalu Karrat 3-mi sisoortoqarnerani upalungaarsimanermik suliniuteqarnermi ulorianartorsiorfiusinnaasutut naliliiffigineqarlutik.

Misissueqqissaarnermi suleqatigiissitaq upalungaarsimanermi suliniuteqartarnermi maanna killiffissaasut misissuiffiginissaannut, tamannalu tunngavigalugu upalungaarsimanermi suliniutaasinnaasunut inassuteqarnissamut periarfissinneqarpoq. Nalunaarusiami taamaallaat kalaallit oqartussaasuisa kingunerisassat annikillitinniarlugit upalungaarsimanermi periarfissat ataatsimut isigalugit susinnaaneri nassuiarniarneqarput. Nalunaarusiami suliniutissatut inassutigineqartut, taamatullu aamma suliniutissatut inassutigineqartuni periarfissat atorneqalernerini aningaasaqarnikkut kingunerisassat isummerfigineqanngillat.

Suleriaatsimi killissarititaasut

Erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq, isertuussinissaq piffissamillu killiliineq tunngavigalugu suleqatigiissitami upalungaarsimanermi oqartussaasunut marluinnarnut, tassalu Kalaallit Nunaannut Politiinut aamma Issittumi Sakkutooqarfimmut ulorianartorsiorfiusinnaasunut naliliinernik inassuteqaatinillu suliaqarnissaq pisariaqarsimammat. Taamaattumik nalunaarusiami matumani naliliinerit inassuteqaatillu suleqatigiissitami ilisimasat piginnaaneqarfiillu kisiisa tunngavigalugit suliarineqarput. Suleqatigiissitap piginnaaneqarfii ilanngussaq 10-mi nassuiaasioorneqarput.

Upalungaarsimanermi suliniutissat pitsaanerusumik nassuiaasiorniarlugit soqutigisaqartut allat, soorlu Nakorsaaneq, Avannaata Kommunianiit kommunaldirektøri, upalungaarsimanermi pisortaq kiisalu teknikkimut pisortaq ilaatinneqartariaqarsimapput. Taakku GEUS-ip allakkiaa kiisalu Karrat 3-mi sisoortoqassappat ulorianartorsiorfiit annertussutsillu pillugit NGI-p nalunaarusiaa pillugit ilisimatinneqarput. Soqutigisaqartut allat tassaapput GEUS, DMI aamma Tele Greenland, suleqatigiissitap paasiniaanermi suliaanik taama annertutigisumik ilisimatinneqarsimanngitsut.

Soqutigisaqartut siumoortumik apersorneqarput apeqqutinillu nassiussivigineqarlutik. Tamatuma kingorna apersuinerit attuumassutillit soqutigisaqartunit akuerineqarput.

Suliap isertuussaanera piffissamullu killiligaanera peqqutigalugu qitiusumik soqutigisaqartut ikinnerit aallunneqarnissaat pisariaqarsimavoq, kisiannili siunissami itisiliiffiunerusumillu misissueqqissaartoqassappat soqutigisaqartut amerlanerusut akuutinneqarnissaat pisariaqarsinnaavoq.

Misissueqqissaarnek

Immikkoortumi matuma kingulianiittumi immikkoortut aallutassat, suleqatigiissitap najoqqutassamut ROS-imut atatillugu nassaarisai misissoqqissaarnekarpur. Ulorianartorsiorfiit, aarlerinartorsiorfiit sunnertiaffiillu, ullumikkut Karrat 3-mi sisoortoqassagaluarpur upalungaarsimanermi suliniutissanut sunniuteqarsinnaasut naliliiffigineqartut aallutassanut immikkoortuniippur.

Sila attaveqaatillu

Uummannap Sulluani silap pissusii upalungaarsimanermi suliniuteqarnermut unammillertitsingaatsiarsinnaappur, tikikkuminassuseq assartuussinerlu, kiisalu aniguisinnaaneq eqqarsaatigalugit attaveqaatinut sunniuteqarsinnaagamik. Sila assartuussinermi, taamaallaat sumiiffinnut eqqugaasunut imaatigut imaluunniit silaannakkut ingerlanneqarsinnaasumi periarfissanut sunniuteqarsinnaavoq. Tamanna sumiiffimmi ikiorsiinissap qulakkeerneqarsinnaaneranut annertuumik isumaqarsinnaavoq.

NGI-p qarsutsinerit portussusissaannik naatsorsuusiornera tunngavigalugu suleqatigiissitap naliliivoq, Karrat 3-mi sisoortoqassappat najugaqarfinit attaveqaatinillu allanit amerlasuut aserorneqartussaasut, taamaattumik sila, tassungalu ilanngullugu issinnera innuttaasut aniguisinnaaneri eqqarsaatigalugu unammillertitsisinnaappur.

Tabelimi matuma kingulianiittumi, DMI-mi ilusiligaasumi allassimasutut, qaammatinit aqqaneq marluusunit arfineq pingasuni sila 0° Celsius inorlugu nillissuseqartarpoq.

Mittarfik Uummannaq-Qaarsuni (04213) qaammatikkaartumik silap nillissusia agguaqatigiissillugu (2001-2020)													
Qaammat	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	År
Silap nillissusia agguaqatigiissillugu	- 11,7	-14,4	-14,3	-8,6	-0,4	5,8	9,1	7,7	2,5	-2,5	-6,9	-9,1	- 3,5*

Tabel 2: Qaammatikkaartumik silap nillissusia agguaqatigiissillugu (DMI-p apersorneqarnera, ilanngussa 7)

Silap pissusii sunnertiaffiit sisamaasut uku tunngavigalugit oqallisigineqarput:

- Siku aalaakkaasoq, puttaat angisuut

- Isigisinnaassuseq (pujoq, taaq)
- Anori
- Imaq (mallit)

Siku aalaakkaasoq, puttaat angisuut

Sikup aalaakkaanera puttaallu angisuut umiarsuit tikissinnaanerinit isumaqarput. Illersornissaqarfiup umiarsuai 80 cm-inik issussusilinnik sikulimmi sikusiutaasinnaasutut nalunaarsugaapput. Angallatit minnerit umiatsiallu pullattakkat sikumik aserortersinnaaneri aammalu akulikitsunik puttaalinni sikumik aserortersinnaanerat angalasinnaanerallu ajornakusoorpoq.

Oqaluttuarisaanermi paasissutissat tunngavigalugit DMI naliliivoq, marsip aprilillu qaammataanni Uummannap Sulluani siku aalaakkaasoq 75-100 cm-inik issussuseqarsinnaasoq, tamannalu Illersornissaqarfiup umiarsuaasa tamarmik angalasinnaanerinit unammillertitsisinnaavoq. Siku aalaakkaasoq isumannanngippat, Uummannap nunaqarfiillu akornanni assartuussinermi biilit qamuteralaalluunniit atorneqarsinnaapput, kisiannili suleqatigiissitaq naliliivoq, Karrat 3-mi sisoortoqassappat taamatut assartuussinissaq pisinnaasutut ilimagineqarsinnaanngitsoq, tassaarsuup siku aserorsimassagaa ilimanaateqarmat.

Taaq isigisaqarsinnaassuserlu

Uummannami eqqaanilu ukiup ingerlanerani unnuat sivilissusii assigiinngitsorujussuusarput (tak. matuma kinguliani tabel 3).

Unnuat sivilissusii/taaq timmisartut qulimiguullillu sullissinerinit sunniuteqartarput. Air Greenlandip qulimiguuliutaa annaassiniut aamma Illersornissaqarfiup timmisartua Seahawk taartumi angalasinnaapput, kisiannili annaassiniarnerit sivilissusumik ingerlasussaallutik. Tunngaviusumik qulimiguullit inuinnarnik angallassissutit allat taartumi annaassiniarnernut atorneqarsinnaanngillat.

Isigisinnaassuseqarneq (pujoq, nataqqornat, aputip persingaatsiarnera siallingaatsiarneraluunniit) taartulli annaassiniarnernut sunniuteqartarput. DMI-p missiliuilluni naliliinera malillugu ukiup ingerlanerani pujornera peqqutigalugu ulluni 25-63-iuni timmisartornissaq ajornartarpoq. Tamatuma saniatigut ullut sakkortuumik nittaalaqarfiusut, ussissumik naternaarfiusut putsullu pukkiffigisaat ilassutigineqassapput.

Taamaattumik qaammatini sivilissuumik taarfiusartuni, kiisalu ulluni pujornera peqqutigalugu timmisartuussivilissusinnaanngitsuni annaassiniarnissaq unammillernartutut naliliiffigineqarpoq.

Ullut	Ullut sivilissusii/qaamaneq (nal. ak.:minutsit)	Unnuut sivilissusii/taaq (nal. ak.:minutsit)
Januaari	0:00	24:00
Februaari	4:29	19:31
Marsi	9:21	14:39
Aprili	14:04	9:56
Maaji	19:14	4:46
Juuni	24:00	0:00
Juuli	24:00	0:00
Aggusti	22:18	1:42
Septembari	15:40	8:20
Oktobari	11:09	12:51
Novembari	6:14	17:46
Decembari	0:00	24:00

Tabel 3: Ullut sivilissusii (DMI-p apersorneqarnera, ilanngussaq 7)

Anori

Anorlingaatsiarnerani silaannarmiit annaassiniarnerit ajornakusoorsinnaapput ajornarsinnaallutilluunniit, nunamiit inunnik amoorut atorlugu qaqitsisinnaaneq ajornarnerusinnaammat, ajornerpaamillu pisoqassappat qulimiguullit minniarnera qangattarniarneraluunniit unammillernartuusinnaalluni.

Imaq

Mallingaatsiarnera umiarsuit sukkassusiinut aammalu sumiiffinnut eqqugaasunut ornigunniarnerinut, taakkunangaanniillu angalaniarnerinut, kiisalu Sakkutuut Imarsiortut umiarsuaanniit umiatsianik pullattakkanik imaanut aqqaaniarnerinut taakkulu uterniarnerinut sunniuteqarsinnaavoq. Kangerloqarfimmili mallit kangerloqarfiup silataanut naleqqiullutik annikinnerusarput.

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaasarneq

Sunnertiaffiit matuma siuliani taaneqartut upalungaarsimanermi suliniuteqarnermut sunniuteqassasut ilimanaateqarluinnarpoq, tamatumalu kingunerisassai annertupput. Taamaattumik suleqatigiissitaq

naliliivoq, sila attaveqaatillu immikkoortut aallunneqarnissaat najoqqutassami ROS-imi ulorianartorsiorfittut killiliussat 4-E-mut inissineqassasut, taamaallutillu annertuumik ulorianartorsiorfinnut takussutissaassallutik.

Attaveqaatit pingaarutillit

Attaveqaatit pingaarutillit upalungaarsimanermit suliniuteqarnermut unammillertitsisussaapput, suliaasaqarfiit pingaarutillit amerlanersaat qarsutsiviusussanut portussusiliussat inorlugit inissisimaffeqarmata. Attaveqaatinut pingaarutilinnut nassuiaatinut najoqqutassiami ROS-imi nassuiaatini suliaasaqarfittut pingaarutilittut nassuiarneqartut tassaapput, ”suliat, nioqqutissat sullissinerillu, inuiaqatigiit ingerlasinnaanerinit tunngaviliisut, taamaattumillu annertuumik ajutoortoqarnerani ajunaarnersuaqarneraniluunniit ataannarsinnaasussat ingerlateqqinneqarsinnaasussallu”.⁴

Nalunaarusiami matumani suleqatigiissitap sumiiffinni eqqorneqartussani attaveqaatinik pingaarutilinnik naliliinerani immikkoortut uku pineqarput:

Nunaqarfinni illoqarfirmilu eqqugaasuni tamanut amerlanerusunulluunniit atuuttut:

- Innaallagissiorfik/innaallagissap aqputai
- Nalunaarasuartaaserisoqarfik
- Imerk pilersuineq
- Qulimiguulinnut mittarfik

Taamaallaat Ummannamut atuuttut:

- Peqqinnissaqarfik
- Atuarfik imaluunniit illut inissiiviusinnaasut annerit allat
- Politeeqarfik qatserisartoqarfillu

Innaallagissiorfik/innaallagissap aqputai

NGI-p naatsorsugai malillugit sumiiffinnit eqqugaasussanit arfiniliusunit tallimani innaallagissiorfiit tassaarsuup qarsutsineranut portussusiliussat iluanniikkamik eqqugaasussaapput. Nalunaarusiami aallaavigineqarpoq, innaallagissiorfik tassaarsuarmik eqqugaassaguni atorsinnaajunnaartussaasoq.

⁴ Upalungaarsimanermit Aqutsisoqarfik, 2006, qupp. 2.

Taamaattumik suleqatigiissitaq isumaqarpoq, nunaqarfinni illoqarfimmilu eqqugaasussanit arfiniliusuni tallimani innaallagissamik pilersuineq unittussaasoq. Tamanna nalunaarasuartaaserinermi napparutit innaallagissamik pilersorneqarnerinik unitsitsisinnaavoq. Tamanna upalungaarsimanermi suliniuteqarnermi attaveqaqatigiinnermut ajornakusoortitsisussaavoq, taamaattumillu oqarasuaatit qaammataasatigoortut kisimik iluaqutigineqarnissaat pinngitsoorneqarsinnaasussaanani.

Kiisalu suleqatigiissitaq nalilivoq, illut kiassaait uuliatortut atorlugit kiassarneqartut kiassarneqarunnaarnissaat ulorianartorsiorfiusussaasoq. Ukiup qaammataani innuttaasut eqqugaasut pilertornerpaamik allamut inissikkallarneqartussaanerit upalungaarsimanermi suliniuteqarnermut artorsartitsisussaavoq.

Kiisalu qaammaqutit, innaallagissiorfik aqutigalugu pilersorneqartut amigaataanerat annaassiniarnermut ajornakusoortitsinerulertussaavoq. Tassani annaassiniartut aallaqqaammut namminneerlutik qaammaqqusersuisariaqalertussaapput, tamannalu annaassiniarnermut kinguaattoortitseqqissinnaavoq.

Nalunaarasuartaaserisoqarfiit

Nalunaarasuartaatitigut attaveqaqatigiinneq ingerlanngippat tamanna annaassiniarnermut ajornartorsiorfitsingaatsiartussaavoq. Annaassiniartut ilaatigut iluminni, kisiannili aamma avammut attaveqaqatigiinnermik atuisinnaanissaat pingaaruteqarpoq.

Tele Greenland ilisimatitsivoq, nalunaarasuartaateqarfiit sillimmatinik battereeqartut, batteriit ingerlasinnaassusiat apeqqutaalluni nalunaarasuartaateqarfinnut nalunaaquttap akunnerini tallimaniit qulinut sarfalersuisinnaasunik. Tamatuma kingorna siornatigut oqaatigineqartutut oqarasuaatit qaammataasatigoortut attaveqaqatigiinnermi pinngitsoorneqarsinnaajunnaartussaapput. Suleqatigiissitap naliliinera malillugu upalungaarsimasut iluminni attaveqaqatigiissinnaanngikkunik tamanna ajornartorsiorfiulersinnaasoq. Aamma upalungaarsimasut sumiiffinni eqqugaasuni innuttaasuniit paasissutissanik pingaarutilinnik pissarsisinnaanngippata, kiisalu innuttaasunut upalungaarsimanermi iliuusissanik innersuussisinnaanngippata tamanna ajornartorsiorfiulertussatut naliliiffigineqarpoq. Attaveqaqatigiinneq nalunaarusiami kingusinnerusukkut immikkoortutut immikkut ittutut oqallisigineqassaaq.

Imerk pilersuineq

Karrat 3-mi sisoortoqassappat, imermik pilersuinerup sunnerneqarnissaa qaffasittut ilimagineqarpoq. Sumiiffinni eqqugaasuni innuttaasut imermik imigassamik, inuunermut pingaarutilittut isigineqartumik pissarsisinnaanngippata tamanna annertuumik ajornartorsiorfiussatut naliliiffigineqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik annaassiniarnissamut upalungaarsimasut piffissap sivikitsuinnaap iluani imermik imigassamik assartuussisariaqalertussaapput.

Uummannami, Qaarsuni, Niaqornani Ikerasammilu timmisartunut/qulimiguulinnut mittarfiit

Nunaqarfinni illoqarfimmilu matuma siuliani taaneqartuni qulimiguulinnut mittarfiit qarsutsinissap portussusissaasa qulaanni inissisimapput. Taamaakkaluartoq Suleqatigiissitaq naliliivoq, attaveqaatit taakku pingaaruteqaramik misissueqqissaarnermi matumani ilanngunneqartariaqartut, tassani aamma qulimiguulinnut/timmisartunut mittarfinnut, aammalu nunaqarfinnut illoqarfimmullu aqqusernit eqqarsaatigineqartussaammata.

Qulimiguulinnut mittarfik upalungaarsimanermi suliniuteqarnermut pingaaruteqarpoq, taannalu ingerlasinnaajunnaassappat annaassiniarnissaq ajornakusuulersinnaavoq immaqalu kinguaattoorsinnaalluni. Silarluppat qulimiguullip atorneqarsinnaanissaa ajornarsinnaammat erseqqissaatigineqassaaq. Taamaattumik qulimiguulik tassaarsuarmit toqqaannartumik sunniuteqarfigineqanngikkaluarluni ingerlanngitsoorsimasinnaavoq.

Uummannami Peqqinnissaqarfik

Peqqinnissaqarfiup maanna inissisimaffia qarsutsinissamut portussusiliussap iluaniippoq, taamaattumillu illutarpiaata aserornissaa, kiisalu innaallagissamik pilersorneqarunnaarnissaa ilimagineqarsinnaavoq.

Karrat 3-mi sisoortoqarnerani peqqinnissaqarfik aserorsimappat, upalungaarsimanermi suliniuteqarneq sunnerneqartussaavoq, nakorsaatit mattutissallu pingaarutillit tassaniittut annaaneqartussaammata. Nakorsaanermit oqaatigineqartut malillugit aamma iniffiit amerlassusii, aammalu pilattaasarfik pilattaanernik annikitsunik suliaqarfiusinnaasoq killeqarput. Peqqinnissaqarfimmi suliassanut piginnaanillit pisariaqartut, navialisunik pilattaasinnaasut najuunnissaat qulakkeerneqarsinnaanngikkaluarloq, suleqatigiissitaq naliliivoq, peqqinnissaqarfik attaveqaatinut pisariaqartunut ilaasoq, tassani ajoquserturnik passussinissamut atortut kisimik inuunermut peqqissutsimullu pingaaruteqarsinnaammata.

Uummannami atuarfik imaluunniit illut inissiigallarfiusinnaasut annerit allat

Avannaata Kommunia ilisimatitsivoq, 2017-imi pisoq tunngavigalugu suleqatigiissitamik, tassaarsuarmik nutaamik pilersoaqassagaluarpat ilaatigut ajornartoornermi unnuiffiusinnaasunut periarfissanik misissuisussamik pilersitsisoqartoq. Suleqatigiissitamiit Uummannami atuarfiup illutaa ajornartoornermi unnuiffissatut, taamaattumillu attaveqaatitut pingaarutilittut naliliiffigineqartoq eqqarsaatigineqarpoq. Atuarfimmuut inuit amerlanerusut inissikkallarneqarsinnaapput. Tassani erseqqissassallugu pingaaruteqarpoq, illut annerusut allat, inunnut amerlasuunut inissaqartitsiviusut, inissiiviugallartussatullu atorsinnaasut assersuutigalugu tassaammata timersortarfik, Majoriaq aamma atuartut angerlarsimaffiat.

Uummannami politeeqarfik qatserisartoqarfilla

Politeeqarfimmi oqarasuaatinik qaammataasatigoortunik, ajornartoornermi avammut attaveqaqateqarsinnaanissamut pingaarutilinnik peqarpoq. Oqarasuaatit qaammataasatigoortut ajornartoornermi pingaaruteqarput, taamaattumillu politeeqarfik attaveqaatitut pingaarutilittut taaneqartussaasoq naliliisoqarpoq. Politeeqarfippiaq tassanilu suliat attaveqaatitut pingaaruteqarluinnartutut naliliiffigineqanngillat, ajornartoornermi politeeqarfik sumiiffimmi allami pilersinneqarsinnaasussaammat. Erseqqissaatigineqassaaq, ajornartoornermi politeeqarfik sumiiffittut pingaarutilittut, innuttaasunit ikiortissarsiorfissatut paasiniaavissatullu eqqarsaatigineqarluni isigineqarsinnaammat.

Matuma qulaani naliliineq aamma Uummannami qatserisartoqarfimmut atuuppoq.

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaasarneq

Attaveqaatit pingaarutillit ajornartoornermi ingerlanissaat pingaaruteqarpoq. Karrat 3-mi sisoortoqarnerani attaveqaatinit pingaarutilinnit amerlasuut aserorneqarnissaat, tamatumalu ajornartoornermik kinguneqarnissaa ilimanaateqartorujussuvoq. Taamaattumik upalungaarsimanermit suliniuteqarnermut atatillugu attaveqaatit pingaarutillit ulorianartorsiorfittut killiliussat 5-E-mut inissinneqassapput,

Upalungaarsimanermit isumalluutit (piginnaasat/annertussusissat/piginnaasaqarfiit)

Umiarsuit, qulimiguullit timmisartullu annaassiniarnernik aallartinneqartunik qulakkeerinnissaat, kisiannili aamma annaassiniartunik apuussinissaat pingaaruteqarpoq. Maanna upalungaarsimanermit isumalluutaasut pissarsiarineqarsinnaasut annaassiniarnermit suliniutinut annertuumik

unammillertitsisussaapput. Suleqatigiissitap tamatumunnga naliliinerminni Karrat 3-mi sisoortoqassappat annaassiniarnernut oqartussaasuni sulisunik, eqqortunik piginnaanilinnik nassaarsinnaanissaasa ajornakusoornera, kiisalu piginnaasat piffissamit qisuariarfiusussamit, isumalluutinit sumiiffiillu eqqorneqartut tikiqqarsinnaassusiinit unammillertinneqarsinnaaneri tunngavigai.

Piginnaasat

Piginnaasaqarnermi sulisut atortullu naammattussaapput. Piginnaasanik misissueqqissaarneq (ilanngussaq 1 aamma 2) tunngavigalugit paasineqarpoq, maanna Uummannami eqqaanilu piginnaasat ataatsimut isigalugit Karrat 3-mi sisoortoqassagaluarpat isumaginninnissamut naammangitsut.

Aamma piginnaasat nunami sumiiffiit isorartuneri peqquataallutik piffissaagallartillugu isumalluutini amerlanerusunik takkuttoqarnissaa unammillerfiuvoq.

Annertussusissat/piginnaasaqarfissat

Annertussusissanut piginnaasaqarfissanullu tunngatillugu unammillerfiusussaq tassaavoq, sulisunik immikkut ittumik ilinniagaqartunik naammattunik pissaqarnissaq. Taakku tassaasinnaapput suliniuteqarnermut aqutsisut, timmisartortartut, timmisartuni mekanikerit, nakorsat peqqinnissaqarfimmilu sulisut allat. Piffissami sivisunerusumi suliniuteqarnerup ingerlaannarnissaa naatsorsuutigineqarsinnaavoq, maannalu upalungaarsimanerup annertussusia Karrat 3-mi sisoortoqassappat naammangitsut naliliiffigineqarpoq. Suleqatigiissitaq naliliivoq, suliniuteqarnermik suliaqartut, ajornartoormik aqutsinermi suleqatigiinni suliat pingaarutillit il.il., pisunik annertuunik isumaginninnissamut ilinniarsimasut amerlassutsimikkut naammangitsut. Kiisalu naliliisoqarpoq, maanna sulisut sungiusartinneqartarnissaat pisariaqartussaasoq.

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaasarneq

Pisuni annertunerusuni sulisussanik piginnaanilinnik amigaateqarneq tunngavigalugu naliliisoqarpoq, piginnaasat aamma piffissaq eqqarsaatigalugu annertussutsit/piginnaasaqarfiit unammillertitsisussaasut. Tassalu upalungaarsimanermi isumalluutit upalungaarsimanermik suliniuteqarnermi taakkulu kingunerisassaannik suliaqarnermi annertuumik sunnertiasussaananerit ilimanaateqartorujussuusoq. Taamaattumik aallussassatut immikkoortoq 4-D-mut inissinneqarpoq.

Ajornartoornermi attaveqaqatigiinneq (upalungaarsimasut iluanni attaveqaqatigiinneq aamma avammut innuttaasut siunnerfigalugit attaveqaqatigiinneq)

Karrat 3-mi sisoortoqassappat, ajornartoornermi suliassaqarfiit iluanni avammullu attaveqaqatigiinneq unammillerneqartussaasoq. Ajornartoornermi attaveqaqatigiinnermi unammilligassat annersaat pingaartumik oqarasuaatikkut attaveqaatit atorsinnaanissaannut, pisup kingorna piffissap sivikitsup iluani ingerlasinnaajunnaartussatut ilimagineqartumut tunngasuuvoq.

Ajornartoornermi suliassaqarfiit iluanni attaveqaqatigiinneq

Ajornartoornermi suliassaqarfiit iluanni attaveqaqatigiinneq immikkoortortat akimorlugit, aammalu immikkoortortani ataasiakkaani sulisut akornanni ajornartoornermi attaveqaqatigiinnissaannut tunngasuuvoq.

Suliassaqarfiit iluanni attaveqaqatigiinneq annaassiniarneq nalunaaquttap akunnerinit tallimaniit qulinut sivilunerussappat, aammalu innaallagissiorfiit nalunaarasuartaateqarfiillu batteriivi sillimmataasut unissappata, tamatumalu kingorna oqarasuaatit qaammataasatigoortut atorqealissappata unammillerfiulertussaavoq. Nakorsaaneqarfimmiit ilisimatitsissutigineqarpoq, Peqqinnissaqarfik oqarasuaatinik qaammataasatigoortunik ikittuinnarnik peqarteq, taakkunanilu ataaseq Ummannami peqqinnissaqarfimmut inissinneqarsimasoq. Taamaalilluni Peqqinnissaqarfiup pingaartumik nalunaarasuartaatinut atortut angallattakkat pinngitsoorsinnaanngilai, taakkulu innaallagissamik pilersuinerup unittoornerani/atorsinnaajunnaarnerani killilimmik ingerlasinnaapput. Suleqatigiissitaq upalungaarsimasut akimorlugit upalungaarsimanermi attaveqaqatigiinnermut takussutissatut titartakkanik ataatsimoortunik nassaarsinnaasimangilaq. Tamatumani suliassaqarfiit iluanni ajornartoornermi attaveqaqatigiinneq unammillertinneqarsinnaavoq, attaveqaqatigiinnginneq aqutsinnginnerlu upalungaarsimanermi suliniutinut pisariunerulersitsisinnaammat sivitsuisinnaallunilu.

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaasarneq

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaanermi 2-E-miit 3-E-mut matuma siuliani allassimasuni aallutassat allangortinneqarput. Tamatumani atortussanik, soorlu oqarasuaatinik qaammataasatigoortunik annaassiniarnermut upalungaarsimasuni Peqqinnissaqarfimmilu sillimmateqannginneq tunngavigineqarpoq. Maanna immikkoortut akimorlugit aammalu immikkoortut iluini attaveqaqatigiinnerit unammillerfiusinnaanerit pisinnaasutut

naliliiffigineqarpoq. Tamatuma kingunerisassai ajornartorsiorfiusussaapput, annaassiniarnermi suliniutinik ataqatigiissaarisoaqannginnera inuit inuunerannik peqqissusaannillu akeqarsinnaammat.

Ajornartoornermi avammut attaveqaqateqarneq

Upalungaarsimanermi pisuni annerusuni, soorlu Karrat 3-mi sisoortoqarnerani immikkoortortat pisup nalaani innuttaasunik attaveqaqateqarnissamut pisussaaffeqarput. Immikkoortortat innuttaasunut aarlerisaarisinnaanissaat, paasissutissiisinnaanissaat iliuusissanillu innersuussisinnaanissaat pingaaruteqarpoq. Piffissaagallartillugu attaveqaqatigiittoqanngippat, aammalu iliuusissanik innersuussisoqanngippat, tamanna inuit pissusilersornerinut, naleqqutinngissinnaasunut, taamaalillunilu inuunermut peqqissutsimullu isumaqarsinnaasunut isumaqartorujussuusinnaavoq. Kiisalu immikkoortortat kingusinnerusukkut suliniutissaannut aallartinneqartussanut ingerlanneqartussanullu isumaqarsinnaavoq.

Karrat 3-mi sisoortoqassagalarpat, ajornartoornermi avammut attaveqaqatigiinnermi nalunaarasuartaatit internetikkullu attaveqaatit annertuumik pisariaqartinneqartussaapput, siusinnerusukkullu allaaserineqartutut innaallagissamik pilersuineq unissimappat taakku nalunaquttap akunnerisa tallimaniit qulinut qaangiunnerini atorsinnaajunnaartussaapput.

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaasarneq

Ajornartoornermi avammut attaveqaqatigiinnerup unammillernarnissaa ilimanaateqartorujussuuvoq, taamaattumillu upalungaarsimanermi suliniutit sunnertiasussangussallutik. Tamatuma kingunerisassai annertuujusinnaasutut naliliiffigineqarput, taamaattumillu ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaanermi ajornartoornermi avammut attaveqaqateqarnermut tunngatillugu 4-C-mut inissinneqarpoq.

Ajornartoornermik aqutsineq

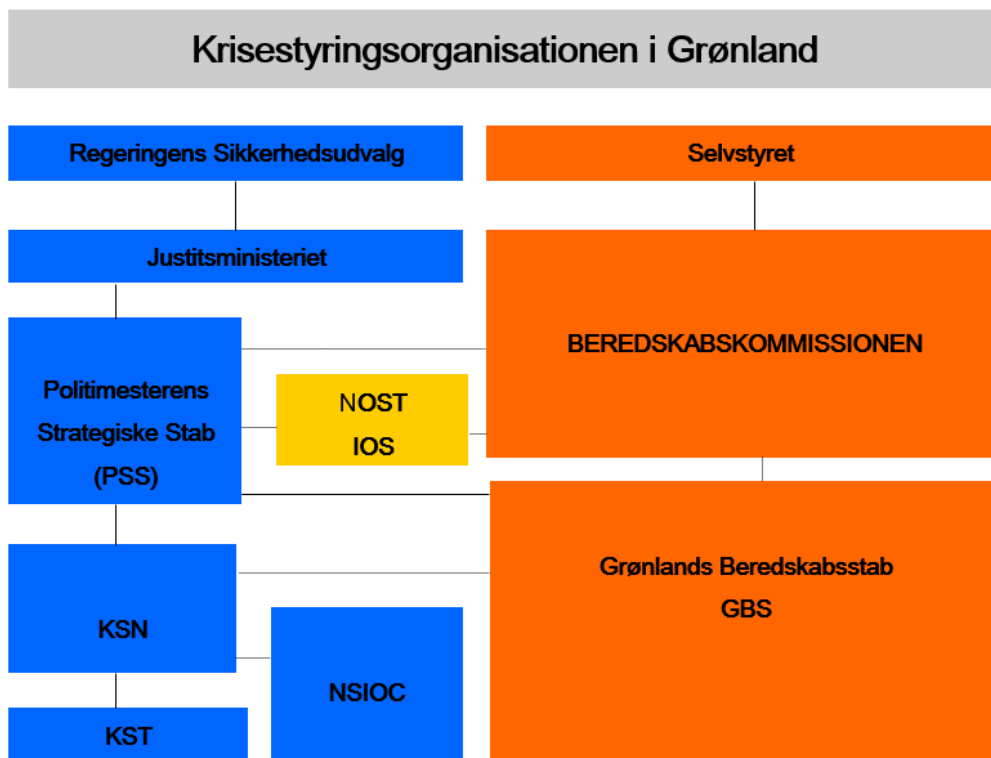
Immikkoortortani tamani ajornartoornermik aqutsineq sivilisunerusumik suliniuteqarnermi isumalluutit piginnaasaqarfiillu eqqarsaatigalugit isumannaassutsimigut unammillerfigineqarsinnaavoq. Tamatuma saniatigut immikkoortortat akimorlugit suliassanik ilisimasaqanngissinnaaneq ataqatigiissarinermut sunniuteqartussaavoq, taamaalillunilu upalungaarsimanermut suliniuteqarneq tamarmiisoq unammillertinneqarsinnaalluni.

Ajornartoornermik aqutsinerup aqqissuussaanera piorersoq

Kalaallit Nunaanni ajornartoornermik aqutsinerup aaqqissuussaanerani immikkoortortaarfii akisussaaffii agguagaapput. Taakku ilaatigut immikkoortortat assigiinngitsut akornanni ungasissutsit isorartoorsoommata unammillertinneqalertussaapput. Upalungaarsimanermut Ataatsimiititaliami aamma Kalaallit Nunaanni Upalungaarsimanermi Suleqatigiinni, GBS-imi, Kommuneqarfik Sermersuup ilaasortaataitaqarneratigut kommunit sinniiseqarput. Ilaasortaataq taanna GBS-ip aamma kommunit akornanni akunnermuliuttuunermik aqutsisuvoq. Suleqatigiissitaq naliliivoq, ajornartoornermi taanna aalajangiiniarnermi sivitsorsaataasinnaasoq, kommunit eqqorneqartut aamma ajornartoornermik aqutsinerup aaqqissuussaanerata immikkoortuisa allat akornanni oqaloqatigiinnerit toqqaannartumik ingerlanneqartussaannngimmata.

Matuma kinguliani aaqqissuussaanerup titartagartaa takutinneqarpoq.

Ilusiliap toqqaannaq allaffigisinnaannera peqqutigalugu nutserni imatut takussuserneqarput: Krisestyringsorganisationen i Grønland – Kalaallit Nunaanni ajornartoornermi aqutsinerup aaqqissuussaaneq

Regeringens Sikkerhedsudvalg – Naalagaaffiup Isumannaallisaanermi Ataatsimiititaliaa

Justitsministeriet – Inatsisunik Atuutsitsinerup Ministereqarfik

Politimesterens Strategiske Stab (PSS) – Politimesterip Periusissiornermi sulisui

NOST IOS

KSN

KST

NSIOC

Selvstyret – Namminersorlutik Oqartussat

BEREDSKABSKOMMISSIONEN – UPALUNGAARSIMANERMUT ATAATSIMIITITALIAQ

Grønlands Beredskabsstab GBS - Kalaallit Nunaanni Upalungaarsimanermi Suleqatigiit GBS

Ilusiliaq 2: Kalaallit Nunaanni ajornartoornerni aqutsinermi aqqissuussaaneq (Kalaallit Nunaanni Politiit, 2017)

Kalerrisaarisarneq aggersaasarnerlu

Naliliineq malillugu 2017-imi pisumi kalerrisaarinerit aggersaanerillu ataatsimut isigalugit naapertuuttumik ingerlapput. Tamatuma kingorna actionscard-it aggersagassallu allattorsimaffiat suliarineqarpoq. Suleqatigiissitaq naliliivoq, kalerrisaarisarnerup aggersaasarnerullu pitsangorsarneqarnissaata eqqarsaatigineqarnissaa sulii pingaaruteqartoq.

Immikkoortut akisussaaffii akisussaaffinnillu agguasaarnerit

Immikkoortut akisussaaffii akisussaaffiillu agguagaanerisa ilaat ilatigut Kalaallit Nunaanni annaassiniarnissamut upalungaarsimaneq aamma ikuallattoornissamik qaartoornissamillu pitsaaliuineri iliuusissat pillugit Inatsisartut inatsisaanni nr. 14-imi, 26. maj 2010-meersumi allassimapput. Immikkoortut akisussaaffii, soorlu qimarnussinissamut pisussaaffinnut atatillugu, isumalluutit pissarsiarineqarsinnaasut aammalu upalungaarsimanermi suliaassanut piginnaanillit naammattut atorlugit naammassineqarnissaasa ajornakusoorsinnaanera unammilligassaasinnaavoq. Suleqatigiissitami isiginiagassaavoq, immikkoortut tamarmik immikkut immikkoortortaminni pissutsimut ilisimasaqarmata, kisiannili pingaartumik annertuunik pisoqartillugu immikkoortortat akimorlugit aammalu suliaasaqarfinni aallaavinnut qaninnerpaanut ilisimasaqarnissaq eqqarsaatigalugu ilaatigut unammillernartoqartitsisinnaallutik.

Qaffasussutsit (periusissiornermi, sullissineri tulluussaanimilu)

Suleqatigiissitamit naliliiffigineqarpoq, 2017-imi pisumi qaffasussutsini ataasiakkaani akisussaaffiit agguarneqaneri naammattut. Nunami isorartussutsit annertuut pequtaallutik, ingerlasussanik aqqissuussineri tulleriiaarinerimilu siumut isigisinnaaneq pisariaqartoq.

Upalungaarsimanermik pilersaaruserneq, ilinniartitaaneq sungiusartarnerlu

Suleqatigiissitap maannarpiaq naliliinera malillugu, upalungaarsimanermi oqartussaasuni tamani upalungaarsimanermik pilersaarusiortoqartarpoq. Kisiannili nunami namminermi sumiiffinnik aallaaviusussanik soqanngilaq, aammalu oqartussaasut akornanni ataqatigiissaarinerit naammannatik. Suliniuteqarnermik aallartitsinissamut upalungaarsimanermut pilersaarutit suliarineqarsimanissaat misilittarneqarsimanissaallu pingaaruteqarpoq. Upalungaarsimanermut pilersaarutitik, oqarasuaatit normuinik; isumalluutit piginnaaneqartullu suut aggersarneqarnissaannut; aallartitsinissamut suleriaatsinik; suleqatigiinnik pilersitsisarnermi suleriaatsinik; attaveqatigiinnerit nalunaaruteqartarnerillu, kiisalu ataatsimoortumik pissutsinut takussutissiorinissamut allattuiffioreersimasunik peqartoqanngippat, upalungaarsimanermi pisuni annertusuni aallartitsiniartarnerup kinguaattuungaatsiarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaasarneq

Ajornartoornermi aqutsinermik aaqqissuussineq tamaat isigalugu Karrat 3-mi sisoortoqassagaluarpat unammillerfiussasoq ilimanaatilittut naliliiffigineqarpoq. Immikkoortortani akisussaaffinnut aallaaviusut annertuumik unammillerfigineqassapput. Tamatuma saniatigut ajornartoornermi aqutsinerup ataatsimut aaqqissuunneqannginnera ataqatigiissaagaannginneralu unammillerfioreerpoq. Ajornartoornermik aqutsineq ingerlalluanngitsoq annertuunik kinguneqarsinnaavoq, aammalu ajornartoornermik aqutsineq ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaanermi 1-D-miit 3-D-mut inissisimaffigisaa aallaavigalugu naliliiffigeqqinneqassaaq.

Ajunaarnersuarni nalunaarsuisarnerit

Kalaallit Nunaanni Politiit ajunaarnersuarnik pisoqartillugu nalunaarsuisarfimmuut KATREG-imut tunngatillugu upalungaarsimanermut pilersaarutitut tamarmiusunut, Danmarkimi, Kalaallit Nunaanni Savalimmiunilu atorneqartunut ilaapput. Qitiusumik ajunaarnersuarni nalunaarsuisarfik Politiit Qitiusumik Allaffeqarfianni, PAC-mi, Holstebro-miittumi inissisimavoq, tassanilu inuit qanoq amerlatigisut toqusimanersut, ajoqusersimanersut ujaarineqarnersulluunniit takussutissiorneqarnissaat siunertarineqarpoq.

2017-imi pisumi misilittakkani takutinneqarpoq, ajunaarnersuarni nalunaarsuisarnermi najukkanit aallaaveqarnissaq pisariaqartoq. 2017-imi pisumi suleriaatsit nammineerluni isumagisat atorlugit ajunaarnersuarni nalunaarsuinerit isumagineqarnissaat pisariaqarsimavoq.

Suleqatigiissitap naliliinera malillugu, Karrat 3-mi sisoortoqassagaluarpat sulisussat atortussallu, innuttaasut sianernerini akisartussat, kiisalu qimarnussanik ajoqusertunillu nalunaarsuisussat

eqqarsaatigalugit piginnaasat amigartussaapput. Kiisalu naliliineq tunngavigalugu IT oqaatsitigullu unammilligassat peqqutaallutik Danmarkimi sianertarfimmit taparserneqarnissaq ajornakusoortussaavoq.

Takussutissiornissaq

Ajornartoortoqartillugu takussutissiat amigaataaneri kingunerluuteqarujussuarsinnaapput. Suleqatigiissitap naliliinera malillugu, Karrat 3-mi sisoortoqassagaluarpas toqusut ajoqusertullu takussutissiorneqanngippata, tamanna isumalluutit pissarsiarineqarsinnaasunik tulleriarnermut sunniuteqarsinnaavoq. Assersuutigalugu ujaarineqartut paatsoornartunik kisitsisitalerneqarpata, upalungaarsimasut pisariaqanngitsumik ujaasisinnaapput. Tamatuma saniatigut ilassutigineqassaaq, takussutissiat amigaataaneri peqqutaalluni immikkoortortaqarfiit upalungaarsimasut artukkerneqangaatsiarsinnaammata, tamanna innuttaasunut paasissutissiinnermut, immikkoortortat akimorlugit attaveqatigiinnermut politikernullu paasissutissiinnermut sunniuteqarsinnaalluni.

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaasarneq

Taamaattumik ajunaarnersuarni nalunaarsuisarnerit Karrat 3-mi sisoortoqassagaluarpas iluatsilluartumik annaassiniarnissamat sakkussaapput tunngavissaallutillu pingaarutillit. Sullisseriaatsit ingerlalluannngippata kingunerisassat annertusinnaapput, tamanna upalungaarsimanermi isumalluutit tulleriarneqarnerinut sunniuteqarsinnaammata. Taamaattumik aallutassat immikkoortoq ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaanermi 3-C-mut inissinneqarpoq. Kisiannili suleqatigiissitap naliliivoq, Kalaallit Nunaanni Politiit 2017-imi pisup annertoqataanik pisoqassappat, ajunaarnersuarni nalunaarsuinerimik isumaginnissinnaanissaat ilimanaateqartoq.

Kalerrisaarutit

Kalerrisaarutit atorluarsinnaasut upalungaarsimanermi suliniuteqarnermik aallartitsinissamat pingaaruteqarluinnarput. Kalerrisaarutit amigaatigineqarpata, piffissami qisuariarfiusussami innuttaasut namminneerlutik qimarrannermik aallartitsinnaapput, kiisalu upalungaarsimanermi suliniutissat aallartinneqarsinnaallutik.

Avannaata Kommunianit ilisimatitsissutigineqarpoq, maannarpiaq Niaqornani Qaarsunilu immamik alapernaarsuisunik pigartoqartoq. Suleqatigiissitap naliliivoq kalerriisussanik peqarnera

upalungaarsimanermi suliasat eqqarsaatigalugit kalerrisaaruteqannginnermit ajunnginnerusoq. Kisiannili iliuuserisap naliliiffiginiarneqarnera ajornakusoorpoq, kalerriisoqarnissaanut inuit apeqqutaasussaammata. Mallimik imaluunniit immap utersaerneranik takunninnermi, pigaartut ataasiakkaat uppernarsaasussaapput, aammalu kalerriinissap ilusiligaanera tunngavigalugu qimarnussisoqassappat tamatuma aallartinnginnerani sulialinnik pingaarutilinnik aggersaasoqartussaavoq.

Karrat 3-mi sisoortoqassappat, innuttaasut piffissaagallartillugu namminneerlutik qimaanissaat pisariaqarpoq. Kalerrisaarut atorluarsinnaasoq atorlugu innuttaasut sumiiffinnit ulorianartorsiorfiusunit qimaanissamut pisariaqartinneqartumik piffissaqartinneqartussaapput. Upalungaarsimanermik suliniuteqarnermi siusissukkut kalerriisinnaaneq piffissaagallarnerani suliniutinik eqqortunik aallartitsinissamut periarfissat pitsaanerulersinneqartussaapput. Assersuutigalugu isumalluutinik aggersaasoqarsinnaavoq, peqqinnissaqarfik sillimatinneqarsinnaavoq aammalu assartuussinnermi piginnaasanik aallartitsisoqarsinnaavoq.

GEUS ilisimatitsivoq, tunngaviusumik teknikki atorlugu kalerrisaarinissamut periarfissat marluusut. Siullermi qaqqap pineqartorpiaap saneraani aalanerit uuttortarneqarsinnaapput aammalu qaqqamit sisoortoqannginnerani kalerriisoqarsinnaavoq. Periaaseq taanna ilaatigut Norgemi atorneqarpoq. Piffissaq kalerrisaarinnermut atorneqartoq sivisunerusussaavoq, kisiannili GEUS-imit oqaatigineqartut malillugit aammalu Norgemi misilittakkat tunngavigalugit arlaleriarluni tunngavissaqanngitsumik kalerriisoqartarsinnaavoq qimarnussuisoqarsinnaallunilu.

Periarfissap aappaani tassaarsuaq pinngorpat/qaqqaq sisoorpat uuttortaasoqarsinnaavoq. Tamanna naatsorsuutissanik qularnaatsunik paasisaqarfiussaaq, kisiannili sumiiffinni eqqorneqartussani piffissami kalerrisaariffiusumi ulorianartorsiorfittisinnaalluni.

Teknikki atorlugu aaqqiissutaasinnaasut marluusut atorneqassappata, Karrani attaveqaatinik ikkussuisoqassaaq, tassanilu sivikinnerpaamik qaammatini qulingiluanu piareersarnissaq, kiisalu ikkussuinnermut ingerlatsinermullu ingerlaavartumut aningaasartuuteqarnissaq pisariaqartussaapput. Suleqatigiissitamiit teknikki atorlugu kalerrisaarusiinissamut aaqqiissutissanut allanut isummertoqanngilaq.

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaasarneq

Killiliussani kalerrisaarutinik aallussinissaq 5-E-mut inissinneqarpoq,

Kalerrisaarutininik aallussinissaq killiliussami 5-E-mut inissinneqarpoq, maanna kalerrisaarinissamut atorineqartoq, Niaqornani Qaarsunilu inunnik pigaartuutitaqarnermik nassataqartoq piffissaagallarnerani nammineerluni qimaanissamut upalungaarsimasullu kalerrinneqarnissaannut pisariaqartinneqartumut naleqqiulluni sunnertiavallaarmat. Tamatuma kingunerisassai ulorianaateqarput, upalungaarsimanermi immikkoortortat upalungaarsimanermik suliniuteqarnermi ulapippallaalersinnaammata, aammalu nammineerluni qimaanngitsoorneq inuit inuunerannik peqqussusiannillu akeqarsinnaammata. GEUS-ip aamma NGI-p nalunaarusiaat nutaanerpaat tunngavigalugit suleqatigiissitaq naliliivoq, kalerrisaarinissamut suliniutitut aallartinneqartut naammangitsut, aammattaaq Uummannap Sulluani nunaqarfiit allat illoqarfillu eqqarsaatigalugit.

Qimarnussinerit (piffissamut sivikitsumut/piffissamut sivisuumut)

Qimarnussinissamut suliniutit unammillerfiusorujussuupput, Karrat 3-mi sisoortoqassappat piffissaq atugassaq sivikitsuararsuummat. Tamanna inuit namminneerlutik qimaasinnaanerinut qimarnussinerullu upalungaarsimanermi immikkoortortanit isumagineqartumik ingerlaqqinnissaanut ajornartorsiortitsisussaavoq. Karrat 3-mi sisoortoqassappat sumiiffinni eqqorneqartussani innuttaasut 500-t tungaannut amerlassusillit qimarnunneqartussaapput (tak. qimarnussinissamut unammilligassat pillugit misissueqqissaarneq, ilanngussaq 3).

Nammineerluni qimaanissaq

Nammineerluni qimaanissaq ataatsimut isigalugu unammillernartoqartinneqarpoq, Karrat 3-mi qaqqamik sisoortoqassappat, sumiiffiit eqqorneqartussat tassaarsuarmit errorneqarnissaannut piffissaq sivikitsuararsuusammaat. Tamatumani aamma innuttaasut piffissaagallartillugu kalerrinngitsoorneqarnissaat, taamaalillutillu sumiiffinniit qimaanngitsoornissaat unammillernartoqartinneqarpoq. Aamma inuit eqqortinnissamut qaninnerusut, soorlu utoqqaat meeqqallu minnerit, kiisalu ajoqusersimasinnaasut ikiorneqarsinnaassanngillat.

Kiisalu kangerloqarfimmi tamarmiusumi nammineerluni qimaanissamut pisortatigoortumik pilersaaruteqartoqannginnera unammillernartoqartinneqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik innuttaasut sumut aammalu qanoq sukkatigisumik sumiiffimmiit qimaanissartik nalornilersinnaavaat. Aamma nammineerluni qimaanissamut pilersaaruteqartoqannginnerata kingunerisaanik innuttaasut pisortatigoortumik inissiffissatut toqqakkanik ornitassaqaanngillat. Avannaata Kommunia ilisimatitsivoq, 2017-imi pisoq tunngavigalugu Niaqornanut Qaarsunullu tunngatillugu qimarnussinissamut sungiusaatinik ajornartoornermullu upalungaarsimanermi atortussanik

suliaqartoqarsimasoq. Tamanna nunaqarfinni marlunni taakkunanerpiaq nammineerluni qimaanissamut sunniuteqarluartussatut isigineqartariaqarpoq.

Immikkoortortat qimarnussinissamut suliniutissaat

Immikkoortortaqarfiit upalungaarsimasut suliniuteqarnissaannut innuttaasut namminneq qimaanissaat apeqqutaatinneqarpoq. Allaaserineqartutut nammineerluni qimaanissaq tunngavissat arlallit peqqutaallutik unammillernartoqartinneqarpoq, taamaattumillu tamanna qimarnussiniarluni suliniutinut aamma unammillertitsisussatut isigineqartariaqarpoq. Qimarnussiniarluni suliniutini pingaarnepaat ilaat tassaavoq, immikkoortortat ajornartoorfiusumut apuussinnaanissaat. Siornatigut allaaserineqartutut tamanna silamit assartuussinermilu piginnaasanit unammillerfiusinnaavoq.

Kiisalu inuit qimarnunneqartussat takussutissiorneqannginneri peqqutaalluni immikkoortortat qimarnussiniarlutik suliniutaat unammillerfiusinnaapput. Innuttaasut aalajangersimasunik katersuuffissaqartinneqanngippata, navialisunik ujaasinissamut isumalluutunik atuisoqartariaqarpoq. Niaqornani Qaarsunilu upalungaarsimanermi immikkoortortat suliniutaat pitsaanerusumik ingerlassasut ilimanarpoq, siornatigut oqaatigineqareersutut nunaqarfiit upalungaarsimanermi sungiusarfiusimmamata.

Karrat 3-mi sisoortoqassappat innuttaasut ajoqusersimasut tamarmik Ilulissanut Nuummulluunniit assartorneqartussaapput. Ilulissani ajoqusernernik annertunerusunik ajoquserkunillu amerlanerusunik passussinissamut piginnaasat killeqartorujussuupput. Nuummi napparsimmavimmi peruluttunik passussinissamut anersaartuutillu atorlugit passussinissamut periarfissat killeqarput, kisiannili tassani pitsaanerusumik passussinissamut periarfissat pitsaanerullutik. Nakorsaanermit oqaatigineqartut malillugit ajoquserkunillu amerlassappata, tamanna Peqqinnissaqarfimmut unammillertitsisinnaavoq.

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaasarneq

Piffissami sivikitsumi siviluumilu qimarnussineq upalungaarsimanermi suliniutinut unammillertitsisussaasoq ilimanaateqartorujussuuvoq. Tamatuma kingunerisassaat ulorianartorsiorfiusussaapput, taamaattumillu ulorianartorsiorfinnut killiliussani aallutassatut immikkoortumut 5-E-mut inissinneqarluni.

Sullivimmi avatangiisit

Sumiiffimmi upalungaarsimanermi suliniutissat nunami namminermit kommunillu upalungaarsimasuini sulisut sullivimmi avatangiisaat eqqarsaatigalugit arlalinnik

unammillerfiussasut ilimagineqarpoq. Sulisut upalungaarsimasuutitat piffissami sivilunerusumi qasuerseratik sulisinnaanissat ilimanarpoq, tamannalu immikkoortumi aallussiviusumi tassani annertuumik ulorianartorsiornermut pingaarnertut pequtaasussaavoq.

Suleqatigiissitap suliniutini ulorianartorsiorfiusinnaasunik naliliinnerminut atatillugu suliassaqrarfiit uku naliliiffigai.

Iliuseqarnissamut pisussaaffeqarfiusuni sullivimmi avatangiisit

Sulisut piffissami sivilunerusumi qasuerseratik sulisinnaanissaannut unammilligassaq tassaavoq, sulisunik ilinniarsimasunik paarlattaasinnaasunik piffissap naammaginatup iluani nassaartoqarsinnaannginnera. 2017-imi pisoqarnerani sulisunut, ullut unnuallu arlallit tikillugit sulitinneqarsimasunut assersuutissaqarpoq. Suleqatigiissitap naliliinera malillugu sukkulluunniit immikkoortortat akornanni sulisitsisut suliassanik isumannaatsumik illersorsinnaasumillu aaqqissuussinissamut pisussaaffeqarnerat, kiisalu immikkoortut iliuseqarnissamut pisussaaffeqarnerannik isumaginninnerat oqimaaqatigiissinniarneqartussaapput.

Immikkoortortat akisussaaffii

Upalungaarsimanermik suliniuteqarnermi qanoq ilinerani ajornartoornermiit inuiaqatigiit nappartinniarneqarnissaannut nuuttoqarneranut killissarititaasoq nassuiaruminaappoq. Tamatumunnga pisut apequtaasussaapput aammalu tunngiusumik aalajangersimasumik oqaatigineqarsinnaasannngillat. Tunngaviusumik upalungaarsimanermi suliniutit inuit tamarnik annaanneqarnissaannut ingerlaannartussaavoq. 2017-imi pisumi immikkoortortat upalungaarsimanermik suliallit suliassanik, inunnik annaassiniarnermik qitiutitsiviunngitsunik, soorlu ajornartoornerup kingorna politikernik isumalluutissanillu allanik ilaqarluni nunaqarfiliaqqinnernik isumaginninnerannut assersuutissaqarpoq.

Suleqatigiissitap immikkoortortanik ataasiakkaanik apersuinnerminut atatillugu immikkoortortat akisussaaffii aallaaviilu pillugit nalornissuteqartoqarneranik naammattuugaqarpoq, tamannalu Karrat 3-mi sisoortoqassagaluarpat unammillerfiusussaavoq.

Ulorianartorsiorfiit killinginik aalajangersaasarneq

2017-imi pisumi misilittakkat, suleqatigiissitap paasiniaalluni sulineranik ilaqartillugu takutippaat, oqartussaasut ataasiakkaat immikkoortuni akisussaaffii inatsisitigut sullivimmilu avatangiiseqarnikkut inissinneqarnissaat pisariaqartinneqartoq. Taakku kingunerisassai

ajornartorsiorfiusinnaapput, inuit kukkunerinik annertuunik, inuunermut peqqissutsimullu pingaaruteqarsinnaasunik pisoqarfiusinnaagamik. Taamaattumik sullivimmi avatangiisnik aallussivissatut immikkoortoq 5-E-mut inissinneqarpoq.

Apersuereernerup paasissutissanillu ilanngussereernerup kingorna immikkoortuni aallutassani ulorianartorsiorfiit killiligaaneri

SIORNATIGUT	immikkoortut	KINGORNATIGUT immikkoortut aallutassat
Sila 3-E		1.Sila attaveqaatillu 4-E
Nunap ilusia/attaveqaatit 4-E		Imm. 1-ip ”sila attaveqaatillu” ataani suliarineqarpoq
Attaveqaatinik ingerlatsiinnarneq 5-E	pingaarutilinnik	2. Attaveqaatit pingaarutillit 5-E
Upalungaarsimanermi isumalluutit 4-D		3. Upalungaarsimanermi isumalluutit 4-D
Ajornartoornermi suliaasaqarfiup iluani attaveqaqatigiinneq 2-E		4a. Ajornartoornermi suliaasaqarfiup iluani attaveqaqatigiinneq 3-E
Ajornartoornermi attaveqaqateqarneq 4-C	avammut	4b. Ajornartoornermi attaveqaqateqarneq 4-C
Ajornartoornermik aqutsineq 1-D		5. Ajornartoornermik aqutsineq aamma upalungaarsimanermut pilersaarutit 3-D
Ajunaarnersuaqarnerani 3-B	nalunaarsuineq	6. Ajunaarnersuaqarnerani nalunaarsuineq 3-C
Kalerrisaarutit 5-E		7. Kalerrisaarutit 5-E
Qimarnussinerit 5-E		8. Qimarnussinerit 5-E
Avatangiisit 5-D		Siunnerfilersuinerup ataani suliarineqarpoq
Sullivimmi avatangiisit 2-E		9. Sullivimmi avatangiisit 5-E
Upalungaarsimanermut pilersaarutit		Imm. 5-ip ”ajornartoornermik aqutsineq” ataani suliarineqarpoq
Ilinniartitaaneq		Imm. 3-p ”upalungaarsimanermi isumalluutit” ataani suliarineqarpoq

Sungiusarnerit	Imm. 3-p ”upalungaarsimanermi isumalluutit” ataani suliarineqarpoq
----------------	---

Tabel 4: Misissueqqissaarnissaq sioqqullugu kingornalu ulorianartorsiorfinnut killiliussat

Ulorianartorsiorfinnut killiliussap siulliup suliarineqarnerani ”SIORNATIGUT immikkoortut aallutassat”, matuma siuliani tabelimittoq aallaavigineqarpoq. Ulorianartorsiorfinnut killiliussaq taanna suliarineqarnerani suleqatigiissitami ilaasortat piginnaaneqarfii aallaavigalugit suliarineqarpoq. Apersuinerit paasissutissallu nalunaarusiami misissoqqissaakkanut ilanngunneqareermata, immikkoortut aallutassat ataatsimut kattunneqarnissaat, aammalu ulorianartorsiorfiit tabelimi matuma siulianiittumi ”KINGORNATIGUT immikkoortut aallutassat” naapertorlugit naliliiffigineqarnissaat naapertuuttoq naliliisoqarpoq.

Ulorianartorsiorfinnut naliliineq naliliiffigineqarpoq ulorianartorsiorfinnut killiliussani matuma kingulianiittumi allassimavoq:

Konsekvens	E			4a	1	2 7 8 9
	D			5	3	
	C			6	4b	
	B					
	A					
		1	2	3	4	5
		Sandsynlighed				

Ilusiliap toqqaannar allaffigineqarsinnaannginnera peqqutigalugu, imatut nutserneri takussuserneqarput:

Konsekvens – Kingunerisassat

Sandsynlighed - Ilisimagineqarsinnaasut

Ilusiliaq 3: Misissueqqissaartoqareernerani ulorianartorsiorfinnut killiliussat

Upalungaarsimanermi innersuussutit

Matuma kinguliani immikkoortumi innersuussutit, Karrat 3-mi sisoortoqassagaluarpat upalungaarsimanermi suliniutinut sunniuteqarsinnaasutut naliliiffigineqartut suleqatigiissitamit saqqummiunneqarput.

Innersuussutit tulleriiaarneqaratik saqqummiunneqarput.

Qaqqap Karrat alapernaarsorneqarnera

Qaqqami Karrani qaqqap sisoorsinnaaneranut maanna ulorianartorsiorneq pillugu GEUS-ip allakkiaa 2021-mi marsimeersoq tunngavigalugu sumiiffik GEUS-imit ingerlaavartumik alapernaarsorneqarpoq.

Alapernaarsuineri sumiiffimmi qaqqap sisoorsinnaanera tassaarsuarmillu aallartittoqarsinnaanera paasiniartariaqarpoq. Akuttoqatigiinnik Upalungaarsimanermut Ataatsimiititaliamut, alapernaarsuineq tunngavigalugu upalungaarsimanermi tamarmiusumi ulorianartorsiorsinnaanermik naliliisinnaasumut nalunaarusiortoqartariaqarpoq.

Ajornartoornermi avammut attaveqagateqarnissamut pilersaarutit

Suleqatigiissitap inassutigaa, sumiiffinni eqqorneqarsinnaasui innuttaasut Uummannap Sulluani najugaqarnerup ulorianartorsiorfiusinnaanera pillugu ilisimatinneqassasut. Aamma innuttaasut tassaarsuarmik pinngortoqassagaluarpat iliuusissanut innersuussutinik paasitinneqartariaqarput. Paasissutissat innuttaasunik ataatsimiititsinikkut aamma allakkatigut paasissutissiinikkut siaruarterneqarsinnaapput.

Kalerrisaarutininik atuutsitsilernissaq

Karrat 3-mi sisoortoqassagaluarpat siusissukkat kalerrisaarineq sumiiffinni eqqorneqartussani innuttaasut qimarnussinissamut atatillugu imminnut ikiornissamut angumersinissaannut, aammalu upalungaarsimasut piffissaagallartillugu suliniutissanut piareersarsinnaanissaannut pingaaruteqarpoq. Tamanna tunngavigalugu kalerrisaarinissamut aqqissuussinermik, nammineerluni aallartussamik atuisoqarnissaa suleqatigiissitamit inassutigineqarpoq.

Maanna sumiiffimmi kalerrisaarinissamut Niaqornani aamma Qaarsunni inunnik pigaartuusunik najuuttoqarpoq. Upalungaarsimanermi suliasat eqqarsaatigalugit suleqatigiissitaq naliliivoq, taamatut kalerrisaarisooqarnissaa peqanngilluinnarnermiit ajunnginnerusoq. Aamma naliliisoqarpoq, aalajangersimasumik pisoqassappat kalerrisaarisooqarnissaanut piffissaq sivirusinnaasoq,

aallaqqaammuit inuit ataasiakkaat immap nunamit tunuarternernik naliliinissaat kalerrisaarinerit aallartinnissaannut apequtaasussaammata. Tamatuma kingorna pingaarnernik suliaassalilt aggersarneqartussaapput, taakkulu qimarnussisoqassanersoq, kiisalu oqartussaasunut aammalu nunaqarfinnut illoqarfimmullu eqqorneqartussanut allanut kalerriisoqassanersoq aalajangiinissamut piginnaatinneqarput. Taamaalilluni kalerrisaarinerit aallartinneqartussat, taamatullu piffissaq kalerrisaariviususaaq pisariaqanngitsumik sivisusussaavoq.

Naliliineq malillugu qaqqami Karrani teknikkimik kalerrisaarissutaasussamik ikkussineq inuit inuunerannik annaassinissamut periarfissanik annertuunik pingaarutilinnillu annertusititsisussaavoq, aammalu attaveqaatit kiisalu avatangiisit ajoquserneqarnissaannik killiliiffiusussaalluni.

Teknikkimik kalerrisaarut kisimiissinnaanngilaq. Najukkani nunamilu namminermi upalungaarsimanermut pilersaarutinut, kiisalu ajornartoormi avammuit attaveqaqateqarnermut ilanngunneqassaaq. Kiisalu kalerrisaarusiinermi upalungaarsimasut sungiusartinneqassapput, atuutsitsilernissap isumannaatsuunissaa qulakkeerniarlugu innuttaasunik akuutitsiviusumik.

Qaffasissutsini tamani qimarnussinissamut pilersaarutit tamannalu pillugu ilisimasanut aallaaviliineq

Karrat 3-mi sisoortoqarnissanut kalerrisaarinissamut qimarnussinissamullu pilersaarutit suliaqartoqassasoq suleqatigiissitamit inassutigineqarpoq. Pilersaarutit immikkoortortat akimorlugit periusissionermut/politikkimut, taamatullu sullissinermit iliuuseqarnermullu aallaavilerneqartariaqarput.

Kiisalu inassutigineqarpoq, sumiiffinni eqqugaasussani innuttaasut peqatigalugit qarsutsinerup portussusissaanit qaffasinnerusumi katersuuffissanut qimaanissamut aqutissanik piviusorsioortunik pisinnaasunillu aalajangersaasoqassasoq. Aamma ajornartoormi ikiuinissamut karsinik, annanniutinik imalinnik, ajornartoormi nassarneqarsinnaasunik, imaluunniit katersuuffimmi inissisimasussanik pilersitsisoqartariaqarpoq.

Nalunaarusiami matumani sumiiffimmi upalungaarsimanermi suliniuteqarnerit silamit nunamilu pissutsinit annertuumik unammillertinneqarsinnaanerat ilimanaateqartorujussuusoq nassuiaatigineqarpoq. Taamaattumik suleqatigiissitaq inassuteqarpoq, ajornartoormi ikiuinissamut karsit piffissap qisuariarfiusussap sivisunerpaaffissaanut naleqquttumik annertussusilerneqassasut, aammalu imminut ikiornissamut silarlutsillugu oqquffiusinnaasut ilanngunneqassasut.

Kiisalu inassutigineqarpoq, najukkani nunamilu namminermi upalungaarsimasuni atortussanik, qimarnussivittut qanigisaasullu saaffiginnittarfiisut atorneqarsinnaasunik toqqaassasut, kiisalu ajunaarnersuarni nalunaarsukkat atorsinnaanissaat pitsaasuunissaallu qulakkeerniarlugit sulisunik ilinniartitsisoqassasoq.

Attaveqaatit pingaarnerit misissuiffigineqarneri

Suleqatigiissitap inassutigaa, najukkani oqartussaasut nunami namminermi sullissisut aamma sullissisut namminersortut suleqatigalugit attaveqaatit pingaarutillit maanna atorneqartut sanngeequtaannik misissuissatut toqqartuissallutillu, tamatumani piffissamut sivikitsumut aamma/imaluunniit sivisuumut iluarsiinissaq siunertarineqarluni.

Sumiiffinni eqqugaasussani attaveqaatit pingaarutillit ilarujussui qarsutsinerup portussusissaanit appasinnerusumiipput. Attaveqaatit pingaarutillit inuiaqatigiinni suliati ingerlaannarnissaannut aniguinissamullu pingaaruteqarput. Taamaattumik inassutigineqarpoq, attaveqaatit pingaarutillit qarsutsinerit portussusissaanit qaffasinnerusumut nuunneqarnissaat salliutillugu sularineqassasoq. Taamaangippat sillimmatissanik qulakkeerisoqartariaqarpoq. Assersuutigalugu ajornartoornermi innaallagissiorfik, attaveqaatigiinnermut atortut aammalu sumiiffiit allat il.il. piareersarneqarsinnaapput.

Ajornartoornernik aqutsinermi aaqqissuussaanerup aamma upalungaarsimanermi piareersimanerup nukittortinneqarnissaannut isumaqatigiissutit aalajangersimasut

Immikkoortortani attuumassutilinni kiisalu immikkoortortat akimorlugit suliassaqarfanni ajornartoornernik aqutsinerup nukittortinneqarnissaanik suleqatigiissitaq inassuteqarpoq.

Piffissami sivilunerusumi upalungaarsimanermi suliniutit ingerlanneqarnerini piginnaanillit atugassarititaasut ikimmata, isumannaannerusumik sulinissaq anguniarlugu isumallutit piginnaanillillu pisariaqartinneqartut qanoq iliorluni piffissaagallartillugu pissarsiarineqarsinnaaneri qulakkeerneqartariaqarpoq. Isumannaassuseq ingerlaannassappat, ajornartoornermik aqutsinermik piginnaasallit pisariaqartinneqartut ineriartortinniarlugit allanngutsaaliniarlugillu qaffasissutsini tamani ilinniartitaaneq sungiusartarnerlu aallunneqartariaqarput.

Aammattaaq inassutigineqarpoq, Karrat 3-mi sisoortoqarnissaanut upalungaarsimanermut atortunik ajornartoornermilu ikiuniarnermut atortunik uninngatitaqarnissaq atuinnissarlu aallunneqassasoq. Upalungaarsimanermut pilersarusiornermut atatillugu sullivimmi avatangiisinut inatsit

eqqarsaatigineqassaaq, pingaartumik sulisut piffissaq sullivissaat isumannaassusissaallu eqqarsaatigalugit.

Suleqatigiissitaq inassuteqarpoq, Naalagaaffeqatigiit iluanni aamma/imaluunniit nunani saniliusuni upalungaarsimasunut assingusunut ikiorserneqarnissamut nalinginnaangorsakkanik isumaqatigiissuteqartoqassasoq, annertussutsini piginnaaneqarfinnilu ikiorserneqarnissaq eqqarsaatigalugu. Kisiannili tassani erseqqissaatigineqassaaq, politiit Illersornissaqarfillu Naalagaaffimmi oqartussaasuummata, taamaattumillu pilertortumik Danmarkimiit ikiorsiisoqarsinnaammat. Kommunit immikkoortortaanni peqqinnissaqarfimmilu nalinginnaangorsakkanik isumaqatigiissuteqartoqarsimannginnera unammillertitsisussaavoq.

Kiisalu inassutigineqarpoq, upalungaarsimanermut oqartussaasuni tamani immikkoortut akisussaaffii, tassungalu ataqatigiissaarinermut akisussaaffiit ilanngullugit, Upalungaarsimanermut Ataatsimiititaliaq aamma GBS aqutigalugit erseqqissarneqassasut.

Innersuussutinik atuutsitsilernissaq

Inassutigineqarpoq, suleqatigiissitap innersuussutai Upalungaarsimanermut Ataatsimiititaliaq aqutigalugu atuutsinneqalersinnaassasut. Kiisalu immikkoortortat akimorlugit suliassat upalungaarsimanermi immikkoortortanut sullissisunullu allanut, upalungaarsimanermi tamakkiisumi inissisimaffeqartunut tamanut ataqatigiissaarneqartariaqarput.

Siunnerfilersuineq

Immikkoortumi matumani suleqatigiissitap Karrat Kangerluanni tassaarsuaqarsinnaaneranut ulorianartorsiornermi suliat ingerlateqqinneqassappata, immikkoortunut aallunneqartussanut siunnersuutit saqqummiutissavai. Siunnerfilersuineq pingaartumik periarfissatut ilusilianut 2-mut aamma 3-mut, ilisimasanik siunnerfinnullu ilaatigut suleqatigiissitami piginnaaneqarfiit avataaniittunut, kiisalu misissuiffiginissaannut piffissamik annerusumik pisariaqartitsiviusunut attuumassuteqartussaavoq.

Immikkoortumi matumani aamma periarfissatut ilusiliamat 1-imut atatillugu siunnerfiit, nalunaarusiornermi misissuinerni upalungaarsimanermullu innersuussusiornermi aallaavigineqarsimasut qulaajarneqartussaapput.

Periarfissatut ilusiliaq 1-ip suliarineqarnerani suleqatigiissitap upalungaarsimanermut innersuussutaanik atuutsitsilernissamat atatillugu aningaasaqarnermut tunngasut qulaajarsinnaasimangilai. Kiisalu kalaallit upalungaarsimasui pisunik annerusunik pitsaannerusumik isumaginnissinnaaniarlutik nukittorsarneqartariaqartut nalunaarusiami naatsumik allaaserineqarpoq. Immikkoortut marluk taakku nalunaarusiami matumani itisiliiffigineqanngillat, taamaattumillu suleqatigiissitap siunnersuutigaa, taakku suliat ingerlaqqissappata immikkoortutut aallutassatut inissinneqartariaqartut.

Aningaasaqarneq

Nalunaarusiami suleqatigiissitap upalungaarsimanermut innersuussutaani pissarsiarineqarsinnaasut tamatumunnga atatillugu aningaasartuutissanut naapertuunnersut isummerfigineqanngilaq. Politikkikkut aalajangiinissat ingerlanissaat tapersersinnaaniarlugu immikkoortup sukumiisumik misissuiffigineqarnissaa pisariaqartoq naliliisoqarpoq.

Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanermik nukittorsaanissaq

Suleqatigiissitap naliliinera malillugu upalungaarsimanermi suliallit innersuussutaasa malitassanut annerusunut ilanngunneqarsinnaapput, tasanilu Karrat 3-mi sisoortoqarsinnaaneranut atatillugu suliniutaasinnaasut kisimik eqqarsaatigineqanngillat. Innersuussutit Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanermi pisunut allanut upalungaarsimanermut pilersaarutitut ilanngullugit eqqarsaatigineqarsinnaapput, soorlu sermersuarmut ajornartoornermi mittoqarneranut/timmisartumik ajunaartoqarneranut atatillugu.

Suleqatigiissitaq naliliivoq, periarfissatut ilusiliat 2-p aamma 3-p suliarineqarnerisa ingerlaqqinneranni immikkoortut aallutassat arlaqartut, taakkulu upalungaarsimanermi sulianit allaanerusunut piginnaaneqartunik allanik pisariaqartitsiviupput. Matuma kinguliani siunnerfilersuinerit, suliaq ingerlaqqissappat suleqatigiissitami pingaarutilittut isumaqarfigineqartut saqqummiunneqarput.

Inuiaqatigiinni nappaaqqinnissaq

Nalunaarusiami oqartussaasut tassaarsuup kingorna inuiaqatigiinni nappaaqqinnissamik suliaqarnerminni qanoq iliornissaat aallunneqanngilaq. Aamma qanoq ilinerani upalungaarsimanermi suliat naammassineqassanersut, aammalu nappaaqqinniarneq aallartinneqassanersoq itisiliiffiusumik misissoqqissaarneqanngilaq. Oqartussaasut immikkoortullu akornanni akisussaaffeqarnermi inatsisinut tunngasuteqartut arlallit paasiniarneqartariaqarput.

Suleqatigiissitaq naliliivoq, suliaq ingerlaqqissappat inuiaqatigiinnik nappaaqqinniarnissap paasiniaaffigineqarnissaa pisariaqarluinnartoq pingaaruteqarluinnartorlu.

Isumaginninnermut peqqissutsimullu tunngassutillit

Pingaartumik periarfissatut ilusiliami pingajuanni suliat ingerlaqqissappata, ataatsimiititaliaq naliliivoq, sumiiffinnit eqqugaasunit innuttaasunik nuutsitsinnermut atatillugu isumaginninnermut peqqissutsimullu tunngassuteqartut sukumiinerusumik misissuiffigineqartariaqartut, taamatullu sumiiffinni eqqugaasuni najugaqaannarnermi tarnip pissusaani artorsaataasinnaasut misissorneqartariaqarput. Aamma naliliisoqarpoq, periarfissatut ilusiliaq 2-mi innuttaasut uterlutik nuunnerini, Niaqornani Qaarsunilu pigaartoqarnertut ittunik suliakkerneqarnermi, kiisalu pinngitsaalisaalluni qimarnuteqqinneqarsinnaanermik ilisimanninnermi aammalu tassaarsuaqassagalarpat allamut nuunnermi peqqissutsimut tarnimulu kingunerluutaasinnasut sukumiinerusumik misissuiffigineqartariaqartut.

Atuagassiat najoqqutarineqartut

Upalungaarsimanermut Aqutsisoqarfik, ”Najoqqutassiaq ROS – Upalungaarsimanermut Aqutsisoqarfiup ulorianartorsiornermut sunnertianermullu misissueqqissaarnermini najoqqutassiaa”. 2006.

Upalungaarsimanermut Aqutsisoqarfik, ”Nunami namminermi ulorianartorsiorfinnut takussutissiat”. 2017.

Frøerlund, P., ”17. juuni 2017-imi pinngortitami ajunaarnersuup kingorna Illorsuarnut Nuugaatsiamullu uterluni nuunnissaq”. 08.01.2021.

GEUS, ”Ummannap Sulluani qaqqanit sisoortoqarnerani tassaarsuaqarneranilu ulorianartorsiorfiit pillugit GEUS-ip allakkiaa – Suliassanut ilisimasat killiffii, 2021-mi marsimi”. 29.03.2021.

Kalaallit Nunaanni Politiit, ”Kalaallit Nunaanni Politiit Sulisuisa Quppersagaat”. 2017.

Løvholt, F., Glimsdal, S., aamma Harbitz, C., ”Tsunami hazard screening for the Ummannaq fjord system – Greenland. Hazard scenario simulations and 2017 event hindcast”. NGI, 26.03.2021.

Skaarup, N., Møller, J.J., Keiding, M., Svenning, K., aamma Jensen, M.B., ”Qaqqamit sisoortoqarnera pillugu suliaq. Ummannap Sulluani qaqqanit sisoortoqarsinnaaneranut tassaarsuaqarsinnaaneranullu ulorianartorsiornermi killiffiit, 29. marsi 2021”. GEUS, 29.03.2021.